

Семенова Капиталина Константиновна
Музыкальный руководитель МАДОУ
ЦРР д/с «Кэнчээри» Майя / Мегино –Кангаласский ;
«Уһуяанна оҕо оркестрын тэрийии “- методическая разработка

Музыкальной инструментарны билсигии уонна оонньоонун музыкальной дьарыктарга ытыллар уонна эбии куруһуок дьарыгар оонньооллар. Арааһынай методическай ньымалары туһанан (музыкальной-дидактическай оонньоолар, музыка истиитэ, хартыналар, слайдалар, видеороликтар уонна да.а.) оҕо музыкальной инструментарга оонньоур кэрэхсэбиллин сайыннарыы. Музыкальной инструментарга оонньоурга уустук, оонньоу үөрэнэргэ билии, бириэмэ ирдэнэр, оҕо баҕатынан сылдьар эбии үөрэхтээһин иһинэн ытыллар куруһуоктарга диринник үөрэтэр, дьарыктанар. Музыкальной инструментарга оонньоонунна үөрэтии оҕо биирдэмик көрүүнү ирдиир, оччоҕо үлэ көдүүстээх буолар. Бу үлэлэр музыкальной дьарык кэмигэр уонна куруһуоктарга дирингэтэн ытыллаллар. Биирдэмик үлэлэр былааннаахтык уонна биир кэмник барар эрэ буоллахтарына, үчүгэй түмүктэри аҕалар. Бу манньк үлэлэр сүрүн сыалынан – оҕо музыкальной дьарыктарга ылбыт сатабылларын уонна үөрүйэхтэрин чинэтии, оҕо музыкальной дьобурун, долоҕойун, музыкальной тэтими уонна дорҕооннор араастарын истэн, араарар, тэнниир сатабылларын сайыннарыы буолар. Биирдэмик дьарыктарга оҕолор музыкальной инструментарны сөпкө тутарга уонна сөпкө оонньоон, үрэн оонньоур инструментарга сөптөөхтүк тыһанан, музыкальной дорҕооннору тыһатан, ансаамбылга уонна оркестрга ситимнээхтик оонньоу үөрэнэллэр.

«Ырыа ыллыгынан» вокальной куруһуок иһинэн, иитиллээччилэр ырыаҕа дьарыктаналларын таһынан, “Аптаах дорҕооннор” диэн ааттаах эбии инструментальной ансаамбылга блокфлейтаҕа оонньоурга үөрэнэллэр..Хас биирдии оҕо иккилии инструментарна оонньоору баһылыырга кыһаллар.

Клавишнай инструментар: синтезатор, фортепиано

Охсон оонньоонор инструментар: Барабаннар, металлофоннар, ксилофоннар, мастан оноһуллубут араас охсор инструментар, “Перкуссия” музыкальной инструментар набордара.

Үрүллэн оонньоонор инструментар: Блокфлейта, дудка, губной гармоника, свистулькалар уонна да.а.

Саха музыкальной инструментарна: Күпсүүр, дьаҕа, дүнгүр, кырыымпа, тансыыр, сиксиир, хомус.

Оҕо оркестрын тэрийии.

Музыкальнай дьайымал биир сүрүн үлэтин көрүнүнэн буолар, оҕолор оркестрга түмсэн музыкальнай инструменнарга оонньоохуннара. Оркестр оҕо коллективын биир сыалга түмэр. Хас биирдии оҕо оркестрга, бэйэтин партиятын сөпкө оонньоуругар эппиэтинэһэ үрдүүр, кыбыстар, куттанар санааларын хотор. Онньоуу бириэмэтигэр хас биирдии оҕо майгыта - сигилитэ көстөр. Ансаамбылга, оркестрга оонньоохунна оҕо коллетивизмна биир санаанан түмсэр өйдөбүлүн инэринэр, уопсай дьыала иһин кини эмиэ эппиэтинэстээбин өйдүү үөрэнэр

Кыра оҕолорго оркестр тэрийэр ыарахан уонна киэн хабааннаах үлэ, ол гынан баран олус наадалаах уонна ирдэнэр даҕаны музыкальнай салайааччыттан. Оҕо кыра сааһыттан, музыка кэрэ эйгэтигэр сыстан, ансаамбылга, оркестрга айымньылары оонньоуу үөрэннэбинэ – бу оҕо сааска умнуллубат биир кэрэ түгэн буолар. Оҕо барыта музыкант буолан тахсыбат, ол эрэри, музыка нөнүө ылбыт үтүө хаачыстыбалара, инникитин оскуолаҕа үөрэнэригэр даҕаны, олоҕор даҕаны олус наадалаах буолуоҕа.

2022 -2023сс.үөрэх сылларыгар музыкальнай инструменнарга оонньоохун ситиһиилээхтик барда, сыл аайы оркестрга оонньоохун былааннаах үлэтэ сайдан, атын сана сүүрэннэри киллэрэн, ханатыллан,оонньоуу репертуардара кэнээн иһэр.

«Тэтим» күпсүүргэ охсуу, уолаттар ансаамбыллара. Күпсүүр оонньоутугар саха музыкальнай инструменнара быйыл эбии киирэн биердилэр - тансыыр, кырымпа, хомус, дьаҕа уонна классическай музыкальнай инструменнар – блокфлейта, металлофон).

«Ырыа ыллыгынан» вокальнай куруһуок иһинэн, оҕолор блокфлейтаҕа оонньоуу үөрэнэллэр, оҕолор оонньоуу айымньыларын репертуара ханыыр, салҕыны нотнай грамотаны билии, үөрэтии.

Сыл бүтэһигэр куруһуокка дьарыктаммыт оҕолор, билиилэрин-көрүүлэрин, сатабылларын, үөрүйэхтэрин, тугу сатаабыттарын көрөөччүгэ, төрөппүтүргэ таһаараллар.Хас биирдии оҕо бу кэнсиэргэ олус кыһаллар,хас биирдии оҕо хайаан даҕаны биир сөбүлээбит инструменын баһылаан, ол инструменыгар үөрэппит айымньытын оонньоон иһитиннэрэр.

-Арааһынай конкурстарга ситиһиилээхтик кыттыы.

-Музыкальнай интруменнарга оонньоохуну чинэтэн, кэнэтэн, оонньоуу репертуардарын, айымньыларын өссө байытыы былаанна турар.

Сыал: Музыкальнай инструменнарга оонньоууга дьарыктааһын уонна оҕо сатаан оонньоуун ситиһии (детское музицирование)

Соруктар:

- Кэрэ эйгэтигэр кэрэхсэбили инэрии, музыкальнай инструменнар тыастарын арааран истии уонна көрүннэрин билсигии.

- Музыкальнай инструменнарга сөпкө хаачыстыбалаахтык оонньоохун уонна айымньылары толоруу.
- Оҕо музыкальнай дьоҕурун, сатабылын, долоҕойун, өйүлэбин, үлэлиир дьоҕурун сайыннары, иэийи уонна көтөбүллүү өрөкүйүүлэрин көбүтүү.
- Оҕо музыкальнай инструменнарга дьарыктанар кэмигэр киһи быһыытынан хаачыстыбалара сайдалларыгар олук уруу (бэйэ бэйэбэ үчүгэй сыһыан, көмөлөсүһүү, тулуурдаах, дьаныардаах, эппиэтинэстээх буолуу, өй-санаа уларыһыта уонна д.а.)
- Оҕо коллективнай инструментальнай оонньоохунун тэрийии (оркестр), уопсай быраабыланы тутуһарга үөрэнии, музыкальнай инструменнарга харыстабыллаахтык сыһыаннаһы уонна хардарыта уларсыһы.
- Оҕо иллэн кэмин сөпкө туһанар үөрүйэхтэрин сайыннары, дьиэбэ – уокка төрөһпүттэрин кытары инструменна оонньоурун хатылааһын.

Музыкальнай салайааччы музыкальнай инструменнарга үөрэтэр дьайымаллара

Салайааччы оҕолору кытта тэннэ үөрэрэ, музыка тэтимин көрдөрөн, төбөтүн хамсатара, хараҕынан көрөн, мимикатынан хамсанан, оҕону хайҕыра, илиитинэн тэtimi көрдөрөрө (дирижирование), оҕолордуун тэннэ сорукутары толоруута, көмөтө, сүбэтэ- бу барыта оҕо музыкальнай инструменна оонньоур үөрүйэхтэрин, сатабылларын сайдытыгар, оҕо үтүө хаачыстыбалары инэринэригэр олук ууруута буолар.

Музыкальнай инструменна дьарыктааһынна усулуобуйа тэрийии

1. Өрө көтөбүллүүлээх өй-санаа үөскэтии

Салайааччы биир даҕаны оҕону хаалларбакка, барыларыгар биир тэнник сыһыаннаһан, музыкааннар коллективтарыгар үтүө сыһыаны үөскэтэр.

2. Улахан дьон холобура, ордук музыкальнай салайааччы холобура ирдэнэр.

Оҕо улахан киһини кэтээн көрөр, сыаналыыр, салайааччы үлэтэ барыта сүрүн сыалга түмүллэр – кэрэ эйгэбэ, үтүө санааба, айымньылаах дьарыкка, оҕо киһи быһыытынан сайдыта.

3. Дьиэ кэргэнниин биирдэмик дьайымал.

Дьиз кэргэн уонна детсад сүрүн сыала – доруобай, киһи быһыытынан үтүө майгыннаах, туохха барытыгар кэрэхсэбиллээхтик сыһыаннаһар оҕону иитэн таһаарыы буолар.

Музыкальной инструментна оонньоохунга төрөппүттэр кэрэхсэбиллэрин тардан, элбэх кэпсэтии, сүбэ – ама ытыллар. Хас биирдии төрөппүт, оҕото хайдах дьарыктанарын билэр уонна оҕото туохха ыарырҕатарыгар көмөлөһөр, туох мэлһйдэр баалларын музыкальной салайааччылыын сүбэлэһэн тэннэ туораталлар, видеоуроок нөнүө оҕотунаан айымньыны ырытар, үөрэтэр, оҕотунаан музыкальной грамотаны тэннэ үөрэтэр.

Төрөппүтү кытары ыкса сыһыанга уонна үлэбэ ытыллар тэрээһиннэр

- төрөппүт мунньахтара
- сүбэлэр, бэсиэдэлэр
- аһаҕас аан күннэрэ
- куонкурустарга, кэнсиэрдэргэ бэлэмнэнэр үлэлэри төрөппүтү кытары тэрийии
- төрөппүттэри кытары көстүүм, атрибут бэлэмнээһинигэр ыкса үлэлээһин

Сыллаабы үлэ былаана

1	Урут оонньообут билэр музыкальной инструменттарыгар оонньоохун, блокфлейтаҕа хатылааһыннар, ноталары салҕыы үөрэтии, билэр айымньыларын хатылааһын. Күпсүүргэ охсуу көрүннэрэ, урут оонньообут айымньыларын хатылааһыннар. “Күпсүүргэ тэтимнээх охсуулар”электроннай босуобуйаны туһаныы (К.Семенова, Н.Андреева ааптардар) Барабаанга охсуу эрчиллиилэрэ.	Балаҕан ыйа
2	“Аан дойдутаабы музыка күнэ» - аралдытыы Тэтим охсуутугар музыкальной- дидактической оонньоулар. Перкуссия наборун туттуу, мас луосканы, пластмасс бидэрэлэри, одноразовой кумаабы иһиттэри тэтим охсорго туттуу. Хомус, кырыымпа, таҥсыыр музыкальной инструменттары күпсүүргэ сыһыаран дьарыктааһын.	Алтынньы ый

3	<p>Блокфлейтаға санга айымнылары чинэтии.” Баллада для Аделины”Поль де Сенневиль, “Санта Лючия” итальянскэй ырыа, саха норуодунай ырыаларыгар импровизациялар. “Хомус күнэ” – аралдытыы Улуустаабы “Дьүрүһүй, мин дорбоонум!” музыкальнай инструменнарга оонньоохун куонкуруһугар кыттыы.</p>	Сэтинньи ый
4	<p>«Классической музыка күнэ»-аралдытыы «Музыка для всех» республиканскэй куонкуруска кыттыы «Санта Лючия” – итальянскэй норуодунай айымныны блокфлейтаға оонньоохун.</p>	Ахсынньы ый
5	<p>Куонкурустарга бэлэмнэнэнии үлэлэрэ бараллар «Диско күнэ” – аралдытыы Айымнылары чинэтии “Чарующие звуки Якутии” республиканскэй куонкуруска кыттыы</p>	Тохсунньу ый
6	<p>Музыкальнай инструменнарга оонньоохун куонкурустарыгар кыттыы Инструментальной ансаамбыллары холбоон улахан оркестр тэрийии</p>	Олунньу ый
7	<p>Куонкурустарга кыттыы, төрөшпүтэри кытта сценической көстүүм туһунан сүбэлэнии. Видеоуроктары ыытыы – төрөшпүтэргэ.</p>	Кулун тутар ый
8	<p>Өрөспүүбүлүкэтээби музыкальнай инструменнарга оонньоохун куонкурустарыгар кыттыы «Эбэрдэ сандал саас» -Дьокуускайдаабы “Арчы” дьийэтэ, “Көмүс дорбоон” – Намнаабы ДШИ, “Чуораанчык” уһуяан, Гранд – талант – международной фестиваль – куонкурус</p>	Муус устар ый

9	Оҗо оркестра кыттыылаах ыһыахтарга кыттыы – уһуйаанга, куорат “Туймаада”- бэлэмнэнии үлэлэр.	Ыам ыйа
---	--	---------

Музыкальной репертуар

-Күпсүүр эбии үөрэхтээһин дьарыктарыгар уолаттары эбии мас луоскаҕа охсуу ньымаларыгар үөрэтии. Барабаанга салгыы дьарыктааһын.

-“Ложкари”- И.Каплунова босуобуйатынан туһаныы. Охсуу ньымаларын эрчийии, нуучча норуодунай матыыптарыгар тэтими охсорго эрчиллии

-“Дьөһөгөй оҕото”- фольклорнай композиция

-«Санта Лючия»- итальянская народная музыка

-«Якутский победный марш»- Д.Салиман – Владимиров муз

Күүтүллэр түмүктэр

-Оҕолор ис кыахтара аһыллар, музыкальной инструменнарга оонньуурга баҕаран туран дьарыктаналлар.

-Композитор сүрүйбүт айымньытын билэллэр, музыка майгынын ырыталлар.

-Өннөөх ноталары билэллэр, нота ааттарын билэллэр үөнна инструменна ноталары оонньуулар.

-Музыкальной дорҕооннор араастаһыыларын, тэтимнэрин сатаан истэллэр үөнна толороллор, айымньыны толорууга истэр дьөбүрдара сайдыбыт (сыыһа, сөп толорууну истэн билэллэр, сыыһаларын көннөрүнэллэр)

-Оҕолор баҕа өттүнэн инструменнарга мелодия таһаара үөрэнэллэр (импровизация)

-Музыкальной салайааччы көмөтө суох сатаан инструменнарга оонньуулар.

- Музыкальнай инструментарга оонньоонунга айымнылаахтык сыһанналар, сөбүлүүлэр, аттыгар оонньоуу табаарыстарын истэллэр, урут – хойут түспэккэ, оркестрга оонньоонунга үөрэнэллэр.

-Сцена культураныгар үөрэнэр, сэргэхтик, холкудук туттар, көрөөччүлэр иннилэригэр кыбыстыбакка тахсар.

-Музыкальнай салайааччы илиитинэн, төбөтүнэн (дирижирование, тарбахтарынан көрдөрөр бэлиэлэрин) хамсанан көрдөрөрүн дэбигис өйдүүлэр.

Туттуллар литература

-Классической, зарубежной айымнылартан репертуар

-Норуот ырыаларыттан уонна айымныларыттан репертуар

-Музыкально-дидактические игры для дошкольников/ Н.Г.Кононова,1982

-Музыкально-дидактические игры в ОД старших дошкольников/Н.Г.Кшенникова, 2012

-Развитие музыкальных способностей детей/М.А Михайлова,1997

-Слушаем музыку/ О.П.Радынова,1990

-Обучение дошкольников игре на детских музыкальных инструментах / Н.Г.Кононова,1990

-Электронные игры на развитие чувства ритма, слух

- Тэтим охсуулара / К.К.Семенова, Н.В.Андреева, 2018

- Ложкари / И.Каплунова, 2015

Быйылгы үөрэх дылыгар оҕо оркестрынан араас таһымнаах куонкурустарга кыттан үрдүк ситиһиилэрдэннибит.

“Дьөһөгөй оҕото”-1 истиэпэннээх лауреат - Улуустааҕы оҕолорго культура уонна спорт эстафетата – 2023с.

“Дьөнөгөй оҕото”- Кылаан чыпчаал – Өрөспүүбүлүкэтээҕи норуот уус – уран айымньытыгар оҕолорго аналлаах анаҕас кункурус – Дьокуускай, Арчы дьиэтэ- 2023с.

“Якутский победный марш”- Гран – При – “Көмүс дорбоон”- Оҕо оркестровой коллективтарын өрөспүүбүлүкэтээҕи көрүү – конкурс – З.П.Винокуров аатынан оҕо искусствотун оскуолата, “Чуораанчык” оҕону сайыннарар киин, Нам улууһа – 2023с.